KLUCZ ODPOWIEDZI · DLA NAUCZYCIELA

Sprawdzian z wierszy Morsztyna

Grupa A

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **D**

3. (1 pkt) **D**

4. (3 pkt) **1. P; 2. F; 3. P** — po 1 pkt za zdanie

5. (2 pkt) **(1) Lutnia; (2) sonetem** — po 1 pkt za lukę

6. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Marinizm, nazwany od włoskiego poety Giambattisty Marina, charakteryzuje się wyszukaną, kunsztowną metaforyką, grą słów, paradoksami i zaskakującymi porównaniami, czyli konceptami. Celem takiej poezji nie jest prostota i jasność przekazu, lecz zachwycenie odbiorcy pomysłowością i kunsztem formalnym autora — stąd częste, rozbudowane antytezy i hiperbole, widoczne również w twórczości Morsztyna.
Punktacja: Wskazanie cech — wyszukana metaforyka, gra słów, zaskakujące porównania, kunsztowna forma (1 pkt) + wskazanie celu — zachwycenie odbiorcy pomysłowością, a nie prostotą przekazu (1 pkt). Maks. 2 pkt.

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Świeca, zestawiona z jasną twarzą, oznacza piękną kobietę, a jej płomień — miłość, która przyciąga i zabija. Motyl to zakochany, który sam pcha się do grobu, bo wierzy, że ocali go to, co go spali. Wyrażenie śmierć ozdobna to oksymoron: łączy śmierć z pięknem, bo zguba kryje się w urodzie.
Punktacja: Wyjaśnienie symboliki: świeca / jasna twarz — piękna ukochana, płomień — miłość, motyl — zakochany, który sam leci ku zgubie — 1 pkt. Nazwanie środka: oksymoron (zestawienie wyrazów o sprzecznym znaczeniu) i krótkie wyjaśnienie: piękno, które zabija — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: W „Do trupa" zakochany mówi, że utracił wolność, a jego rozum jest skuty łańcuchem. W „Cudach miłości" rozum okazuje się bezużyteczny: kto chce się nim bronić przed miłością, jeszcze szybciej wpada w jej sidła. W „Do motyla" zakochany-motyl sam leci do grobu i łudzi się, że ocali go to, co go spali. Miłość działa więc jak siła, której człowiek nie potrafi rozumnie się przeciwstawić.
Punktacja: Za każdy utwór z trafnym uzasadnieniem — 1 pkt, np.: „Do trupa" — zakochany utracił wolność, jego rozum jest spętany łańcuchem, zmysły zamknięte w ciemności; „Cuda miłości" — kto broni się rozumem, tym prędzej wpada w sidło; podmiot pieści ogień, który go niszczy; „Do motyla" — motyl sam kwapi się do grobu i wierzy, że ocali go to, co go zabije; „Na zegarek ciekący" — zakochany nie zazna spokoju. Maks. 3 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Koncept to charakterystyczna dla baroku i marinizmu figura polegająca na zaskakującym, pomysłowym, często paradoksalnym zestawieniu odległych zjawisk lub pojęć. W wierszu „Do trupa" Morsztyn buduje rozbudowaną antytezę między sobą — cierpiącym zakochanym — a martwym ciałem: obaj są „zabici", lecz jeden strzałą śmierci, drugi strzałą miłości. Taki koncept ma zaskoczyć odbiorcę, wyolbrzymić siłę uczucia i zaprezentować kunszt poetycki autora, typowy dla estetyki barokowej.
Punktacja: Definicja konceptu — zaskakujące, paradoksalne zestawienie odległych pojęć (1 pkt) + przykład z wiersza — porównanie zakochanego do trupa (1 pkt) + wskazanie celu — wyolbrzymienie, zaskoczenie odbiorcy, popis kunsztu (1 pkt). Maks. 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Sonet zbudowany jest jak łańcuch: podmiot karmi miłość frasunkiem i myśleniem, myśl – pamięcią i pożądliwością, żądzę – nadzieją i gładkością, nadzieję – bajką, a dalej frasunek płaczem, wzdychanie ogniem, ogień wiatrem, wiatr cieniem, a cień oszukaniem. Każde ogniwo staje się pokarmem następnego, co tworzy gradację i podkreśla, że miłość żywi się złudzeniami. Pointa zawiera paradoks: podmiot dba o cudzy głód, a sam przy tak obfitej strawie głoduje.
Punktacja: Opis budowy: kolejne wersy podejmują ostatni człon poprzedniego (miłość karmiona frasunkiem i myśleniem, myśl pamięcią i pożądliwością, żądza nadzieją, nadzieja bajką itd.) – powstaje łańcuch karmienia, gradacja/anadiploza (1 pkt). Wskazanie przykładu z tekstu ilustrującego łańcuch (1 pkt). Paradoks pointy: podmiot przy całej tej strawie, którą żywi uczucia, sam cierpi głód (1 pkt).

Grupa B

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **C**

3. (1 pkt) **C**

4. (3 pkt) **1. P; 2. F; 3. P** — po 1 pkt za zdanie

5. (2 pkt) **(1) skryty; (2) prochem** — po 1 pkt za lukę

6. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Wiersz zbudowany jest z równoległych zdań zaczynających się od ty i ja — to paralelizm, a zarazem antyteza. Podmiot punkt po punkcie zestawia siebie ze zmarłym: ten nie ma rumieńców, bo nie ma krwi, on też jest blady; przy trupie palą się świece, w nim płonie skryty płomień. Takie zestawienie przekonuje, że zakochany jest jak martwy, i przygotowuje pointę, w której okazuje się, że jest mu gorzej niż trupowi.
Punktacja: Wskazanie paralelizmu składniowego / anafory (zdania rozpoczynane od Ty… ja…) lub antytezy — 1 pkt. Funkcja: systematyczne porównanie stanu zmarłego i zakochanego; każde podobieństwo odsłania cierpienie zakochanego, prowadząc do pointy — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Przez cały wiersz zakochany wylicza podobieństwa między sobą a zmarłym, a w poincie okazuje się, że jego los jest gorszy. Trup niedługo rozsypie się w proch i jego stan się skończy. Zakochany sam stał się wiecznym żywiołem, czyli ogniem swojej miłości, więc nie może nawet spłonąć do końca i rozsypać się popiołem — jego męka nie ma końca.
Punktacja: Wyjaśnienie, że ciało zmarłego wkrótce się rozłoży, więc jego stan się skończy — 1 pkt. Wyjaśnienie, że zakochany stał się wiecznym ogniem własnej miłości, więc jego cierpienie nie ma końca; jego los jest gorszy niż los zmarłego (hiperbola, paradoks) — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Łotrami są piersi panny, między którymi zawieszony jest krzyżyk – tak jak Chrystus został ukrzyżowany na Golgocie między dwoma łotrami. Poeta przywołuje też obraz zmarłych podnoszących się z grobów, związany z męką i zmartwychwstaniem. Zakochany jest jak taki umarły: patrząc na krzyżyk i piersi, odzyskuje obumarłą nadzieję, a jego serce rośnie. Pointa jest typowym barokowym konceptem, który zestawia religijne sacrum z erotyką.
Punktacja: Wskazanie, że łotrzy to piersi panny, między którymi wisi krzyżyk (1 pkt). Wskazanie nawiązania do ukrzyżowania Chrystusa między dwoma łotrami na Golgocie oraz do powstawania umarłych z grobów (1 pkt). Wyjaśnienie sensu: widok ożywia zakochanego – wraca mu obumarła nadzieja, serce rośnie; pointa łączy sacrum z erotyką w dowcipny, zaskakujący sposób (1 pkt).

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Wiersz ma dwie części po cztery wersy. W pierwszej podmiot chwali pannę, dopóki żyją w zgodzie: oczy to ogień, czoło zwierciadło, włosy złoto, zęby perły, cera mleko, usta koral, policzki purpura. W drugiej, po kłótni, te same części urody wracają w odwrotnym porządku — od policzków po oczy — i wszystkie stają się czymś brzydkim: trądem, czeluścią, szkapią kością, pajęczyną, perzyną. Lustrzana budowa pokazuje, że panna się nie zmieniła; zmieniła się tylko ocena zakochanego. Stąd tytuł: niestatek, czyli niestałość. Wiersz jest też żartem z utartych porównań poezji miłosnej.
Punktacja: Wskazanie dwóch części (w zgodzie — pochwała, po kłótni — obelga) rozdzielonych wersem o zgodzie i zwadzie — 1 pkt. Zauważenie, że w drugiej części elementy urody pojawiają się w odwrotnej kolejności (od jagód do oczu) — kompozycja lustrzana / chiastyczna — 1 pkt. Funkcja: pokazanie, że zmienia się nie uroda panny, lecz nastrój i ocena zakochanego; żart z konwencjonalnych porównań poezji miłosnej, wyjaśnienie tytułu — 1 pkt. Maks. 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Poeta wymyśla zaskakujące wyjaśnienie, skąd wziął się piasek w klepsydrze: to prochy Tyrsisa, którego wesoły wzrok Jagny spalił na popiół. Piasek bez przerwy przesypuje się w szkle, nie umie się zatrzymać — i to jest dowód, że kto kocha, ma wieczny niepokój, nawet po śmierci. Klepsydra zwykle przypomina o przemijaniu i śmierci, a tu staje się obrazem miłości, która nie daje spokoju.
Punktacja: Opis konceptu: klepsydra (zegar piaskowy) — piasek to prochy Tyrsisa spalonego spojrzeniem Jagny; metamorfoza kochanka — 1 pkt. Wyjaśnienie pointy: piasek wciąż się przesypuje, jest niestateczny, co świadczy, że zakochany nie zazna spokoju nawet po śmierci — 1 pkt. Zauważenie, że przedmiot kojarzony z upływem czasu i przemijaniem (vanitas) poeta zamienia w obraz wiecznej miłosnej udręki — 1 pkt. Maks. 3 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 21 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	19–21 pkt
dobry (4)	16–18 pkt
dostateczny (3)	11–15 pkt
dopuszczający (2)	7–10 pkt
niedostateczny (1)	0–6 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/polski/morsztyn-wybor**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.